

A magyar földbirtokos-osztálynak igen nagy része csupán az erdőnek köszönheti, hogy az anyagi végromlás veszélyétől megmenekült s ha őszinte akar lenni, azt is bevallhatja, hogy a szükségből ma is legtöbbször az erdő szabadítja ki.

Elfeledheti-e tehát továbbra is az erdők iránti kötelezettségét a nélkül, hogy a fát önmaga alatt ne vágná le? Mi bizunk még abban, hogy erdészeinek szavát megérti s általános lesz e hazában az erdők iránti tisztelet, mert ezek aránylag legkevesebb költséggel, legkisebb fáradsággal és legbiztosabb jövedelemmel képesek a rájuk fordított gondot visszafizetni.

Most pedig köszönetet mondva a szíves türelemért, melyben t. olvasóim részéről igénytelen leírásom részesült, azon kéréssel zárom be soraimat, hogy erdészeti ügyünknek tisztelt barátai és szaktársaim kegyeskedjenek azon eszméket, melyeket legbensőbb meggyőződésem alapján ajánlék, magukévá tenni s minden helyt, hol erre alkalmuk nyílik és minden komolyan gondolkozó honfitársaiknál oda hatni, hogy azok teljesüljenek a nehéz sorssal küzdő Magyarország javára s a nép állandó jóllétének egyik legbiztosabb forrását képező, de eddig folytonos mellőzésben részesült erdőgazdaságunk felvirágzására.

Bajorhoni jegyzetek a vörösfenyő tenyészetéről.

A veresfenyő (*Larix europaea* D. C.) érdekes egy fanem! Feltűnő már azon sajátsága által, miszerint — egyedül a nálunk honos tűlevelű fanemek közt — tüit ősszel elhullatva, minden mez nélkül huzza ki a telet, mely bizony elég zord tulajdonképi hazájában: az Alpok, Kárpátok s az Észak-Morva hegység felsőbb régióiban, s laktársa, a lúczfenyő, ugyancsak tömött bundába burkolja magát a hideg ellen. Világosság iránti nagy igénye, mely elsővé teszi a fanemek e tekintetben felállított sorozatában; rendkívül gyors növése, és

emellett fájának, különösen tartósság tekintetében, kitünő jósága: megannyi érdekes sajátságai e fanemnek. Ezekhez járul még a veresfenyő tenyész-viszonyaira, tenyész-feltételeire vonatkozó korábbi nézeteknek tarka különfélesége, gyakran egymással szembenálló eltérése.

A nézetek e korábbi, s néha lényeges eltérésének okát nyilván azon körülményben találhatjuk fel, miszerint, különösen Németországban, e fanemet fennebb érintett jeles sajátságai miatt, hosszú időn át a legkülönbözőbb s eredeti tenyészhelye viszonyaitól mindenképen eltérő termőhelyeken is igyekeztek meghonosítani; így igen természetesen tenyésztésre vonatkozólag: különböző viszonyok szerint, különböző tapasztalatok tétettek, s tapasztalat utján szerzett meggyőződést nem egy könnyen ad fel az ember, és még hozzá, német erdősz. És ez ellen kifogás nem is tehető! A hiba csak abban van, hogy kiki saját tapasztalatát általános szabályként igyekezett forgalomba bocsátani, és sokan nem akarták belátni, hogy a tett tapasztalatok és az azokból vont következtetések a veresfenyő tenyésztésének csakis az egyes termőhelyek saját viszonyai által előidézett módosulatára bírhatnak érvénynyel.

De még ily értelmezés mellett sem lehetett megbízható az észleletek legtöbbsze, mivel azok igen gyakran elhamarkodottan bocsátattak közre. Így például megtörténhetett s nagyvalószínűleg meg is történt, hogy valamely érdemeket szerezni akaró főerdész egy — elegyes vagy elegyetlen — veresfenyő ültetvényt létesítve, alig-alig várhatott egy pár évig, midőn látva a kis csemetéknek, e fanem sajátságából folyó élénk növekvését, egy perczig sem késett ország-világnak hirdetni nagy sikerét, melyszerint: így meg amugy járván el, ilyen meg amolyan talaj, klima stb., egy szóval, termőhelyi viszonyok mellett, mily kitünő eredményt ért el! ergo: a veresfenyő tenyésztésének nem is lehetnek más feltételei.

Természetesen ily elhamarkodott következtetések s felá-
litott általános szabályok nem igen felelhetnek meg a való-
ságnak. Mert az egynehány éves csemete : még nem fa; az
egy pár éves ültetvény : még nem erdő! S valóban sokszor
kellett is tapasztalniok az illetőknek, hogy az elértnek hitt és
hirdetett kitünő eredmény, csak csalóka látszat, és hogy
a szép ültetvény, még mielőtt erdő lett volna, elpusztult egy
vagy más, a veresfenyő eredeti hazájában néha egyáltalában
nem ismert betegség, vagy más veszedelem folytán.

Ma már e fanem lényeges tényész-viszonyait illetőleg,
a hosszú időn át szerzett tapasztalatok folytán, inkább ösz-
szegegyezők a nézetek, a nélkül azonban, hogy némely eltérések
megszűntek volna.

A veresfenyő jó tenyészetéhez megkívántató fő-fő feltéte-
lekül, nagy általánosságban, a következők tekinthetők : a ten-
gerszine feletti bizonyos magasság mellett, mérsékelt meleg,
mély, egyenletes üdeséggel biró, ásványilag erőteljes (különösen
mész) talaj.

A fennebbiek elengedhetlen fő k e l l é k e k, nevezetesen
sikeres elegyetlen tenyésztésre.

Az elegyetlen tenyésztés helyett általában a veresfenyő-
nek más fanemekkel való elegyítését ajánlják az erdészeti irók;
hogy azonban a kellő feltételek mellett elegyetlenül is nagy-
szerű eredményt lehet elérni, arról nem mindennap kínálkozó
alkalmam volt nem régiben személyes tapasztalatot szerezni.

Hazánkban, a m. kir. államerdőkben a veresfenyő csak
némely erdőhivatalok területén, s ott is csak egyenként és elszór-
tan fordul elő*); arról nincs biztos tudomásom, hogy nem
kincstári erdőben mennyiben lép fel tömegesebben.

Az én, tapasztalatból szerzett ismeretem mindössze
azon egynehány veresfenyőfára szoritkozott, melyeket itt-ott

*) Bedő : A m. kir. államerdők gazdasági és kereskedelmi leírása 1878.

parkokban, fűvészkertekben és az erdőben is láttam. Ezek azonban sehogyszem voltak alkalmas példák, hogy meggyőzzenek arról, mit az erdészeti írók szóban lévő fanemünkről mondanak, sőt ellenkezően. Például Gayer a legnagyobb magasságot elérő (honi) fanemekről szólva, a veresfenyőt mindjárt a legmagasabbra nőző lúcz- és jegenyefenyő után sorolja. Ugyanő egy más helyen így ír: „A veresfenyő eredeti termőhelyén rendszeren egészen egyenes, és zárlatban igen vaskos törzsszel nő“.

Jelzett ismeretem mellett tehát nem tudtam elteni a bámulattal, midőn azon veresfenyő erdőrészletet láttam, melyről itt holmit feljegyzek. Előre látom a t. szaktársak egy-némelyikének kétkedő fejesóválását, az alábbiak olvasásánál; ám a hitetlenkedő Tamás „illeszsze saját ujjait a sebhelyekbe!“

* * *

Gyakori kirándulásaim egyikének, f. é. május-hó elején, a Tegernsee nevű tó, és a mellette lévő, hasonló nevű helység körül elterülő erdők képezék színhelyét.

Tegernsee Münchentől 60 kilom. távolságra d. d.-keletre az elő-Alpokban fekszik, a tenger színe felett 732 méter magasságban.

Az utolsó vasuti állomástól, Schlierseetől, gyalog tett ut a bajor erdészek által nagy pietással emlegetett jegenye- és lúczfenyő őserdőn vitt keresztül. Én a sokat emlegetett „Urwald“-tól sokat vártam; láttam is ott menetközben hatalmas, pár száz éves jegenyefenyő törzseket, melyeket szemlélgetve, haladtam tovább és tovább, míg végre egyszer elérem a helységet, anélkül, hogy a várt őserdőt láttam volna. A végén is arról győződtem meg, hogy ez őserdő nem egyéb, mint egy már tisztességesen kigyérintett vén erdő. Én tehát a fától nem láttam az erdőt!

Hisz vannak ott igen szép, hatalmas vén törzsek, de már

én részemről az őserdő megjelölését nem vesztegetném ezen erdőre, melynél sokkal különbeket mutatnak fel a mi székelv-havasaink. Hanem hát teljék örömük jámbor bajor szomszédainknak is őserdejökkel!

* * *

Tegernsee helységtől délre, alig egy negyed órányira attól, mészkőzetén, mérsékelt hajlással északnyugatnak fordulva, egy hegyoldal emelkedik és terül el a tó felett. E hegyoldal meglehetősen nagy terjedelemben (a terület nagyságát pontosan — sajnálatomra! — nem adhatom) 90 éves vörösfenyővel van benőve, mely fanem közé, alárendelt mennyiségben, 25—30 éves lúczfenyő, és itt-ott a fürtös juhar (*Acer pseudoplatanus*, L.) van természet útján elegyítve.

A talaj, melyről már előbb kell vala szólni, mint az egész vidéken uralgó kőzet málladéka, mész, agyaggal keverve, gazdag humus tartalommal; mélysége, a rendes sekély mésztalajtól eltérően, körülbelül 1.5 méternyi.

A vörösfenyő úgy 50—60 éves koráig, míg a fennebb említett fanemek csekély elegye megtelepült, egyenlőkoru szál-erdőt alkotva, egészen elegyetlenül nőtt és pedig oly meglepő szépen, hogy méltán bámulatra ragad.

A törzsmagasság gyakorlott szembecslők — az erdőtisztek — által 35, harminczöt méterre becsültetett; két törzsön, két-két irányban; tényleg tett mérések átlaga: egyiknél 92, a másikonál 85 cm. átmérő mellmagasságban.

Itt megjegyzem, miszerint a két megmért törzs nem az egész területen kikeresett két legvastagabb volt; azok, egy helyen megállapodva, rövid körültekintés után, mint a körül álló törzsek közt a legvastagabbaknak feltűnök, választattak; társaik azonban vastagság tekintetében lényegesen nem maradnak e kettő mögött.

A zárlat az egyes elegyetlen, nagyobb csoportokban nem volt megítélhető, miután akkor még a tűk hegyei alig, vagy épen nem voltak előtűnve; a törzsek állása azonban oly sürű, minőt 90 éves korban, e világosságot rendkívüli módon igénylő fanemnél alig várja az ember.

A törzsek túlnyomó része oly szép egyenes, vaskos, hogy lúczfenyőnek beillenék, itt-ott azonban azonnal feltűnt e fanem azon sajátsága, melyet kard- vagy sarlóalakú növésnek neveznek. Tulajdonképen sem kard, sem sarló alakú azon kétszer-háromszor, megfigyelésem szerint mindég egy síkban ismétlődő görbület, hanem mindkettő ugyanazon törzsön váltakozva. A veresfenyő illetően növést úgy az erdészek, mint a növényészek, a szélnek tulajdonítják. És ez elfogadható ok, melyből az elébb említett sajátságos okozat kimagyarázható, tekintetbe véve a veresfenyő kora ifjúságától való rendkívüli gyors hossz-növést és a felsőbb tenyész-vidéken általában gyakori szeleket.

A fenn adott méretek 90 éves korban oly meglepő eredményt tüntetnek fel, minőt általában bármely Közép-Európában honos fanem alig, hasonló jóságú fával bíró pedig egyetlen sem képes felmutatni.

Én még egy más körülményre is nyertem felvilágosítást és szereztem meggyőződést! Sokan azt állítják, miszerint a veresfenyő a száraz levegőt kedveli és a nedvest nem állja ki. Nem hivatkozva e fanem eredeti termőhelyére, s nem azon körülményre, miszerint ott a lúczfenyő társaságában tenyész (s ez utóbbinak a nedves levegő iránti igénye ismeretes) részemről lehetetlennek tartanám a veresfenyő oly nagyszerű tenyészetét, minő az a leirt helyen, közvetlen egy 12 □ kilom. kiterjedésű tó mellett és fölött található, ha a nedves levegő nemesak hogy ártana, sőt ha az vidor tenyészetéhez határozottan szükséges nem lenne.

Kovács Géza, m. k. erdész.